Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Jacques Ellul

SUBMINAREA CREȘTINISMULUI

traducere din limba franceză de
Octavian Soviany

Editura Sens

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuprins

CAPITOLUL I – Contradicțiile 9
CAPITOLUL II – Marile căi 32
CAPITOLUL III – Desacralizarea prin creștinism și resacralizarea în creștinism 77
CAPITOLUL IV – Moralismul 99
CAPITOLUL V – Influența Islamului 136
CAPITOLUL VI – Pervertirea politică 161
CAPITOLUL VII – Nihilism și creștinism 196
CAPITOLUL VIII – Fondul problemei: intolerabilul 220
CAPITOLUL IX – Puteri și dominații 248
CAPITOLUL X – „Eppur si muove” 271

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CAPITOLUL I

Contradicțiile

Întrebarea pe care vreau s-o schițez în această carte este una din cele care mă tulbură adânc, ea mi se pare insolubilă în stadiul actual al cunoștințelor mele și îmbracă aspectul grav al unei ciudățenii istorice. Poate fi formulată cât se poate de simplu: cum se face că dezvoltarea societății creștine și a Bisericii a dat naștere unei societăți, unei civilizații, unei culturi, în totală opoziție cu ceea ce citim în Biblie, cu ceea ce constituie textul indiscutabil al Torei, al profeților, al lui Iisus și al lui Pavel în același timp? Am zis bine, în totală opoziție. Căci contradicția nu se manifestă doar într-un singur punct, ci în toate punctele. Așa încât, pe de o parte, creștinismul a fost acuzat de o mulțime de greșeli, de crime și de minciuni, străine de spiritul textelor și al inspirației originare, iar, pe de altă parte, Revelația a fost modelată progresiv, reinterpretată în practica de zi cu zi a creștinătății și a Bisericii. Criticii n-au vrut să ia în considerare decât această practică, această realitate concretă, refuzând să se refere la adevărul scripturilor. Or, nu este vorba doar de o deviere de la acesta, ci de o contradicție radicală, esențială, de o veritabilă subminare.

Aici nu avem de a face cu același raport care există între scrierile lui Marx și Rusia Gulagurilor sau între Coran și

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

practicile fanatice ale Islamului. Nu este vorba de acelaşi fenomen, căci în aceste două ultime cazuri, rădăcinile devierilor pot fi descoperite în texte. Las de o parte cel de-al doilea caz care ne-ar duce prea departe şi mă limitez numai la primul. Întorcându-ne de la Stalin la Lenin şi de la Lenin la Marx, vedem că există de fiecare dată un raport indiscutabil între unul şi celălalt, înţelegem de unde a putut porni devierea şi că urmările ei au fost tragice, în totală contradicţie cu ce a gândit, a vrut sau a sperat Marx. Există, cu toate acestea, un punct de apropiere evident între ceea ce s-a întâmplat în marxism şi în creştinism: ambele au făcut din practică piatra de încercare a adevărului şi a autenticităţii. Altfel spus, ele pot fi judecate doar prin prisma acestei practici şi nu după intenţii, puritatea discursului sau adevărul originii şi al surselor.

Este cunoscut modul în care apare la Marx raportul dintre teorie şi praxis, dar acesta este, nu trebuie să uităm, un raport circular. Ceea ce implică în cele din urmă că o practică greşită va genera inevitabil o teorie greşită, iar erorile practicii pot fi văzute nu doar în urmările ei (judecate, de altfel – după ce? Marx ar fi contestat fără îndoială emoţia morală şi umanistă în faţa monştrilor stalinişti, dar ar fi remarcat cu siguranţă creşterea puterii statului, disoluţia luptei de clasă, agravarea alienării, aşadar practica ar fi fost judecată pornindu-se de la teoria care a inspirat-o), ci şi în lumina noii teorii căreia i-a dat naştere, iar faptul acesta este vizibil în expresia teoretică de la finele stalinismului şi în dispariţia teoriei la conducătorii URSS care au revenit în cadrul conflictului dintre state şi al propriului imperialism. Creştinismul este judecat de asemenea prin raportare la practică. Suntem puşi în gardă tot timpul în legătură cu acest subiect.

Întreaga revelaţie a Dumnezeului lui Abraham, Isaac şi Iacob revine în permanenţă aici: omul care va pune în practică poruncile lui Dumnezeu va trăi (de exemplu Levitic

Libris.ro

18, 5 – Neemia 9, 29 – Ezechiel 20, 11). Vei pune în practică aceste comandamente... Cel Veșnic îți poruncește să pui în practică... (Deuteronomul 25, 16; 27, 10). Și, reciproc, răul și moartea sunt legate de nepunerea în practică a poruncilor, de practicarea obiceiurilor altor popoare, cu moravuri abominabile (Levitic 18, 30), iar Ascultarea și Practica sunt puse într-o opoziție radicală: ei ascultă, dar nu practică (Ezechiel 33, 31). Or, această importanță hotărâtoare a practicii este reluată de Iisus aproape în aceiași termeni. Credincioșii sunt aceia care ascultă și practică (Luca 8, 21). Și există o parabolă pe acest subiect, de regulă foarte prost înțeleasă: la sfârșitul Predicii de pe Munte (Matei 7, 24-27) se află celebra parabolă a omului care își zidește casa pe stâncă sau pe nisip; prima este solidă și rezistă furtunilor, cealaltă se prăbușește. În general se spune că stânca este Iisus-El-Însuși. Dar nu ăsta e sensul parabolei!

Iisus spune: cine ascultă aceste cuvinte și le pune în practică este asemenea omului care zidește pe stâncă. Altfel spus, stânca sunt Ascultarea și Practica, împreună. Partea a doua este însă mai restrictivă: cel care ascultă cuvintele mele dar nu le pune în practică este asemănător omului care a construit pe nisip. Aici este fără îndoială avută în vedere doar punerea în practică, astfel încât se poate spune că practica reprezintă criteriul decisiv al vieții și al adevărului.

Or, în prima generație de creștini, nu exista nicio îndoială în legătură cu acest subiect. Pavel o repetă cu insistență[1], tocmai el, care a fost teologul mântuirii prin grație: „... nu cei ce aud legea sunt drepți în fața lui Dumnezeu, ci cei ce

1 Avem și la Ioan o admirabilă declarație a lui Iisus, care după ce le arată discipolilor ce înseamnă să le slujești celorlalți și le reamintește că orice ucenic al lui Iisus este un servitor, le spune: „Când știți acestea, fericiți sunteți, dacă le veți face" (Ioan 13-17). Și aici practica este piatra de încercare a mântuirii și a iubirii. (n. a.)

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

împlinesc legea vor fi îndreptați. Când păgânii, care n-au lege, din fire fac ale legii (...) arată că fapta legii e scrisă în inima lor" (Romani 2, 13-15). Unii au vrut cu încăpățânare să disocieze o teologie a credinței, la Pavel, și o teologie a faptei, la Iacob, ceea ce este însă cu totul inexact.

Pavel a insistat necontenit pe importanța critică a practicii. Nu este întâmplător că fiecare dintre epistolele sale se sfârșește printr-o lungă exortație care arată că practica este expresia vizibilă a credinței și a fidelității față de Iisus. Și rezolvă contradicția cunoscută între grație și faptă în textul fundamental al *Epistolei către Efeseni*: „Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu. Nu din fapte, ca să nu se laude nimeni. Pentru că a lui făptură sunteți, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a pregătit mai înainte, pentru ca noi să le înfăptuim" (Efeseni 2, 8-10).

Precizările lui Pavel din acest text sunt esențiale. Ceea ce respinge el este autojustificarea, glorificarea de sine prin sine, este autosuficiența omului, mulțumit de viața pe care o duce, de binele pe care îl săvârșește etc. Suntem mântuiți prin grație, nu prin fapte, doar pentru a nu putea să ne auto-glorificăm pentru înfăptuirile noastre. De altfel este indispensabil să săvârșim aceste fapte, pentru că ele sunt pregătite dinainte de Dumnezeu, fac parte dintr-un „plan" al lui Dumnezeu, iar, în ce ne privește, noi suntem creați cu scopul de a pune în practică aceste înfăptuiri. Nu Dumnezeu este cel care le înfăptuiește, responsabilitatea aceasta ne aparține. Punerea în practică este așadar la Pavel dovada vizibilă că am primit într-adevăr grația și că suntem integrați efectiv într-un Plan al lui Dumnezeu. Așadar, la Pavel, în descendență directă de la Iisus, practica este piatra de încercare a autenticității. Avem de a face deci cu o constantă milenară.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

De atunci, cei care pornesc la atac împotriva creștinismului sunt perfect îndreptățiți să o facă, pornind de la practica noastră dezastruoasă. Criticile lui Voltaire, d'Holbach, Feuerbach, Marx, Bakunin[2], ca să nu-i cităm decât pe cei care ne interesează mai îndeaproape, sunt în totalitate exacte. Și în loc să ne apărăm împotriva lor și să desfășurăm o stângace, inutilă și demnă de dispreț apologetică, trebuie să le ascultăm criticile și să luăm în serios ceea ce spun. Căci ei demolează creștinismul sau mai exact dezvoltarea pe care practica creștină i-a dat-o Revelației lui Dumnezeu.

Nu trebuie să ne rezumăm, așa cum se procedează de atâtea ori, la a stabili o opoziție între mesajul „pur" al lui Iisus și, fie Dumnezeul îngrozitor al evreilor, fie detestabilul Pavel, care i-a dat o interpretare mincinoasă învățăturii. Există o coerență perfectă între tot ce putem cunoaște despre Iisus Hristos și revelația Dumnezeului lui Abraham, Isaac și Iacob și de asemenea o coerență perfectă între Hristosul din Evanghelii și Hristosul lui Pavel.

Cât despre afirmația că tocmai Evangheliile, așa cum ne stau astăzi la dispoziție, au fost falsificate, modificate de primele două generații de creștini, pentru a-l face pe Iisus să se potrivească cu mesajul și cu proclamația lor, aceasta nu se poate susține decât în numele refabricat de cutare sau cutare contemporan potrivit ideologiei sale: Iisus-ul socialist, Iisus-ul monarhist, Iisus-ul istoric, Iisus-ul proletar, Iisus-ul poet, Iisus-ul violent revoluționar sau Iisus-ul arlechin... dar toate acestea nu sunt decât invenții individuale. Nu, atacul anticreștinilor este perfect legitim și trebuie înțeles ca o atestare a distanței înspăimântătoare pe care practica creștină a creat-o în raport cu Revelația.

---

[2] Și aș adăuga și critica atât de profundă și atât de pertinentă din punct de vedere spiritual a lui B. CHARBONNEAU. (n.a.)